אין מעמידין פרק שני עבודה זרה לט.

מסורת הש"ס

כסס ידיע ממנו. שהרי מטבילין בו והרוטב נאכל והיין נאכל עמו: **הכא לא ידיע ממנו.** שאין מוכלין הרוטב אלא הירק ולא הכניסו הירק לתוכו אלא להתקיים: **הרי זה מוסר** גרסינן: **קירבי דגים.** שומנן: **עוכרן.** הן ביצים של דגים: **מפלוסא ואספמיא.** ואין דגים טמאים מצויין שם: **לחנפא.** חילק: **דכב נהרא.** דכב שם הנהר: **דרדיפי.** כמה מקלמין דכדכ"ם בלע"ז: **דלא מרכה טינא דג טמא.** קרקעית של אותו הנהר אין מגדל דגים טמאים: **חמרא דימא ופורא דימא.** דקי"ל במסכת מולין (דף קמ.) כל שיש ביה ים ביצה (ג) חוץ מן החולדה: **טמא.** ביצה טהור בים: (ד) **קדש לה'.** סמס קדש אסור: **קדש נוגא.** שם דגים שביים: **חיפוסא.** דג טמא: **חפייה בדיקולא.** כיסהו בכל ופירכם כתוכו ונשרו קליפין ונרלו בדפיהם קשקשים דקים: **לגלופחא.** דג ושמו מגגיל"א: **לחדי יומא.** נגד השמש: **לימחי.** קשקשים דקים: **מעילני חיורי.** מתוך שהן לבנות נראין בהן קשקשים שהן שחורין: **שמעיה לההוא דהוה קרי.** לההוא מינא: **כאטי.** והוא שם דג טמא: **מחליא ליה.** ממתקו: **מאינני ביציה.** אשתו. ולכך הלמידים למכור קלא אילן בשם תכלת: **נפלא ליד.** נפלא לידי. כלומר עכשיו אתה לריך לי: **לריכין לקבל דברי חברות.** מתחלה קודם שיהו נאמנין (ה) לכל דברי חברות שיאכלו בטהרה ושיעשו פירות וכיולא בהן: **מוכס.** סתמא גזלן: **קשרי מוכס.** חותמות לנתני המכס כדי שלא יתבעום מכייריו ומשרתיו פעם אחרת: **תכי"ם.** סימן הוא אלא בשר יין תכלת

תורה אור השלם

1. ויאמר אלהים הוא אשר דבר ה׳ בי אשר תאפו אפו ואת אשר תבשלו בשלו ואת כל הערוף הניחו לכם למשמרת עד הבקר: שמות טז כג
2. לא יאנה לצדיק כל און ורשעים מלאו רע: משלי יב כא

הגהות הב"ח

(א) גמ' לקמיה ההוא טינא דהוה דמי לספרנוגא:

לעזי רש"י

דכדכ"ש (רבדי"ש). שטף מים.
אנגיל"א. צליפח (דג טמא).

מוסף רש"י

סולתנית. מין דגים טהורים וסולתנית שמן ובקטנתו אין לו סנפיר ויקטקשת ותפיל לגדל לאחר זמן, ואמרינן מולך של עכו"ם אסור, אותו מין דגים קטנים ונמכר הרבה ביחד (לעיל לד:). **שערבונה עולה עמה.** דגים טמאים דומין לה ושולין עמה (שם). אקונס כו'. מולן לשון פרסי הן (חולין סו:). **צחנתא.** מין דגים קטנים, **דכב נהרא.** הנהר כב שמו (סוכה יח:). **דרדיפי מיא.** קלות וממהרות לרוץ (שם). **חוט השדרה.** נותן כח בגדם וכחתה ודגים להיות שדרתו עומדת בגבריות (שם). **והא קא חזינן דקאי.** בכמה נהרות הרלופון בתמיהין (שם). **קלפי.** קשקשים (שם). **דלא מרבה טינא דג טמא.** אין טיט של אותו נהר מגדל ומשקיע שקלים וזמשים (שם). **האידנא כו'.** שהוסקו לתוכן עכשיו הם מגדלין שקלים ומהן יולדין לאותו נהר (שם). **אינן צריכין לקבל דברי חברות.** שם מוכו מתת יד מכר (בכורות לו:). **קשרי מוכס.** שם חותמות למוכסים וכשיתנין לו חותם המכס הם נותנין לו חותם כדי שלא יתנענו מוכס שני (שם).

עין משפט נר מצוה

קסה א ב מיי' פ"ח מהל' מאכלות אסורות הלכה כד סמג עשין סב טור ש"ע י"ד סי' פג סעיף ג:
קסו ג טיס"ם שם סעי' כ:
קסז ד מיי' פ"ט שם הלכה כד סמג שם טוש"ע י"ד סי' לו סעיף ז
ג יסו"ד קג סעי' ו:
קסח ה ו מיי' פ"א מהל' מעשר הלכי ב ופ"י מהל' מעשה מעשר ומעשר הלכה ה סמג עשין קלה:
קסט ז מיי' פ"א מהל' מעשר ומעשר ומעשר הלכי ה סמג שם:
קע ח מיי' פ"ג מהל' גזילה הלכה ו:
קעא ט י מיי' פ"א מהל' מעשה מעשר ומעשר הלי ו ופ"י מהל' מעשר הלי ג סמג שם:
קעב כ ל מיי' פי"ג מהל' מאכלות אסורות הלכה י סמג לאוין קמח טוש"ע י"ד סי' קיח סעיף ח:
קעג מ מיי' פ"ב מהל' גזילה הלכה ו סמג עשין סו:

רבינו חננאל

בידוע מוחר. וקיימא לן כחזקיה דהוא רבו של ר' יוחנן: והחילק פי' מין דגים קטנים שמו חילק. ואמר רב היא סולתנית והיא דג טהור ומפני מה אסורה מפני שערבונה עולה עמה. פי' דגים טמאים מעורבים בה ועולין עמה: **ירושלמי** אמר ר' יוחנן היא חילק היא טרית טרופה: **ת"ר** דגים שאין להן עכשיו קשקשין ועתידין ליגדל לאחר זמן כגון הסולתנית והעפרין. או דגים שיש להן עכשיו ועתידין להשירן בשעה שעולין מן הים כגון אקינס ואפונס וכספתיאוס ואספיפתיאוס ואטונס. אלו כולם שמות של מיני דגים בלשון יון הן וכולן מוהרין הן. הואיל וקשקשין נמצאין בהן בין בתחילה בין בסוף. מכריז ר' אבהו בקפרי קרבי דגים ועברן נקחין מכל אדם. חזקן אינן באים אלא מפלוסא ואספמיא. שמות של מקומות. כי הא דאמר אביי צחנתא דכב נהרא שריא. ואסיקנא מאי טעמא טינא דבנהרא לא מרבי דג טמא. והאידנא דשפכי בה נהר (נתן) (נזון) ונהר נומדא אסירא. דאמרינן הני מנהר (נתן) (נזוא) ונהר נומדא אתו. מיכן שיא ר' אבהו דסכר טינא דפלוסא ואספמיא נמי לא מרבי דג טמא משום הכי קרבי דגים ועובריהן של אותו מקום כולן מוהרין. אמר אביי חמרא דימא שרי. תורא דימא אסיר וסימנך טמא דארעא שרי בימא. דשרי באריא אסיר בימא. אמר רב אשי שפר נוגא שרי קדש נוגא אסיר. אלו הם שמות דגים ידועים. וסימן קדש לה'. כלומר מי ששמו קדש (וחולין) אסור. איבא דאמרי קבר נוגא אסיר. וסימן קברי עובדי כוכבים טמאין. ר' עקיבא חפיה לההוא דג דהוה דמי לחיפושא בדיקולא. פי' חיכסו לאותו הדג בכפיפה חדשה ומצא בו קשקשין וטהרו. וכן רב אשי העביר גבו של אותו דג שהיה דומה לשפרנונא על פ) כיור של חרש וראה בו קשקשין וטהרו. ור' אמי החזיק אותו דג שהיה דומה לצלופחא בשמשא דיומא וחזא ביה צמחי ושרייה. נתברר כי אלו חיפושא ושפרנונא וצלופחא כולם דגים שהורים הן. רבה בר רב הונא קריבו ליה באקרא דאגמא שמע גברא דקרי באטי באטי אמר מאי דקמה. פי' נתנתש ואמר אין שם באטי. מה זה שלפנינו כלומר אין זה אלא דבר מכשול יש כאן. לא אכל מההיא צחנתא. לצפרא עיין בה ומצא בה דג טמא וקרי אנפשי' לא יאונה לצדיק כל און. וקורט של חלתית אסור משום שמפסיק ליה בסכין של עובדי כוכבים. ואע"פ שאסר מר כל נותן טעם לפגם מותר. אגב דחורפי דחלתית ממתקו כח השמנונית של עובד כוכבים והוה ליה כנותן טעם לשבח ואסיר. עבדיה דר' לוי הוה מזבן חלתית בשוק. בתר דנת נפשיה דלוי שאלו כ) ואמר להו ר' יוחנן עבד חבר הרי הוא כחבר. רב הונא בר (משימי) [מניומי] זבן תכלת לציצית מאשת רב עמרם חסירא ובעא לה למילתא ופשט ליה חנן חייטא אנא זבני תכלת מאשתו של רבנאי ובאתי לפני רב יהודה ואמר לי מתגרניא נפלת ליד. כלומר בעל תיגרא (בעל מתחתה היה) נפלת לידי ואמר לי הכי אמר שמואל אשת חבר הרי היא כחבר. עבדו של חבר כחבר. חבר שפת אשתו ובניו ובני ביתו הרי הן בחזקתן כו' עד שתפסל: ת"ר אשת עם הארץ שנשאת לחבר וכן בת עם הארץ שנמכר לחבר כולן צריכין לקבל דברי חברות. אבל אשת חבר שנשאת לעם הארץ וכן עבד של חבר שנמכר לעם הארץ. אין צריכין לקבל דברי ר' מאיר. ר' יהודה אומר צריכין לקבל לכתחלה. וכן היה ר' שמעון (אומר) בן אלעזר אומר משום ר' מאיר מעשה באשה שנשאת לחכם והיתה קושרת לו תפילין בזרועו ומת ונשאת למוכס והיתה קושרת לו קשרי מכס על ידו. אמר רב חלב. ומפקינן חלב ומעיילינן תחיכת דג שאין בה סימן

התם ידיע ממשו. ופ"ת מקשי ליה קנקנים דלא ידיע ממשן ואסר כ"מ וי"ל דהתם כיון דנפלע היין מן הקנקנים כשל ישראל הוה כמו בעין וידיע ממשן אבל יין לתוך הככסיס לא ידיע ממשן שמתבטל היין בככסיס ולמאי דפרישית לעיל דלא אסר רבי מאיר קנקנים ניחא: **אין** לו עכשיו ועתיד ליגדל לאחר זמן. אומר ר"י דדגים אין לו עיין לו כלומר עיין עליו אם יש לו עכשיו או עתיד ליגדל לאחר זמן והכי דרשינן ביבמות (דף כב:) וכן אין לו עיין לו: **וסימניך טמא טהור טהור טמא.** לכאורה לא קא יהיב האי סימנא אלא להני תרי מיני אחמרא ואחורא אבל אסאר מינין לא דהא בפ"ב דקידושין (דף מא.) אמר רבא מלא שיבוטא והוא עז של יס כדאמר בפ' הפרה (ב"ק דף נה.) הנהיג בעיזא ושבוטא מאי: **ה"ג** רש"י שפר נוגא שרי קדש נוגא אסור וסימנך קדש לה' ואיבא דאמרי קבר נוגא אסור וסימנך קברי עובדי כוכבים. ור"ת אמר מיפכא שפר נוגא אסור קדש נוגא שרי וסימנך (ירמיה ג) קדש ישראל לה' כלומר הכא התירו לעמו ואיכא דאמרי קבר נוגא שרי וסימנך קברי עובדי כוכבים אינם מטמאין באהל כלומר אינו טמא וכן משמע בסמוך דמייתי ההיא עובדא דאייתי ההוא נוגא דדמי לספר נוגא בתר עובדי דההוא דדמי למיפוסא ולגלופחא דדגים טמאים הם משמע דספר נוגא נמי דג טמא הוא: **אגב** חורפיה דחילתיתא ה"ל בנותן טעם לשבח. ופ"ת דלמגי ליה בקליפה כדאמר (חולין דף מ:) גבי שחטה בסכין טריפה וי"ל דחורפיה דמילתיתא בלע טפי ולא סגי בקליפה וי"מ כמו כן דבלע וקפליט שנתבר בסכין של עובדי כוכבים דלא סגי ליה בקליפה דאגב חורפיה בלע טפי ושמעתי בשם הר"ם דמילתיתא דוקא דחריף טפי ולא בלע וקפליט: **אמר** רב חביי"ת בחותם אחד אסור. פרש"י לפי שדמיהן יקרים והר"ר אפריס בר דוד היה אומר הטעם משום דאיתיה לאיסורא בעייה אבל ממפ"ג אינו אלא תערובת אבל אין לומר הטעם משום יוקר שהרי מוריים דמיה יקרים מיין ואין נראה לר' יהודה דהא ודאי דאיכא הרבה מקומות שהיין יוקר יותר כדאמר לעיל (דף לד:) קיסמא דמוריים בלומא קיסמא דחמלא בד' לומי לכך נראה לו יותר טעם רש"י דפי' משום יוקר וכן משמע בסמוך דקאמר מ"ש גבינה דלא טרח ומזיף כו' וכן גבי פת דאי איכא גבינה כי האי לא טרח ומזיף: פת

התם ידיע ממשו הכא לא ידיע ממשן: וטריית טרופה וציר שאין בה דגה וכו': מאי חילק אמר רב נחמן בר אבא אמר רב זו סולתנית ומפני מה אסורה מפני שערבונה עולה עמה: (ו)תנו רבנן אין לו עכשיו ועתיד לגדל לאחר זמן כגון הסולתנית והעפין (ז)הרי זה מותר יש לו עכשיו ועתיד להשיר בשעה שעולה מן הים כגון אקונס ואפונס כטספטיים ואכספטיים ואוטנס (ח)מותר אבריו רבי אבהו בקיסרי קירבי דגים ועוברן ניקחין מכל אדם חזקתן אינן באים אלא מפלוסא ואספמיא כי (ט)הא דאמר אביי האי צחנתא דבב נהרא שריא מ"ט אילימא משום דרדיפי מיא והאי דג טמא כיון דלית ליה חוט השדרה בדוכתא דרדיפי מיא לא מצי קאי והא קא חזינן דקאי אלא משום דמליחי מיא והאי דג טמא כיון דלית ליה קלפי בדוכתא דמליחי מיא לא מצי קאי והא קחזינן דקאי אלא משום דלא מרבה טינא דג טמא אמר רבינא האידנא דקא שפכי ביה נהר גוזא ונהר גמדא אסירי אמר אביי האי חמרא דימא שרי תורא דימא אסיר וסימניך טמא טהור טהור טמא אמר רב אשי שפר נוגא שרי קדש נוגא אסיר וסימניך יקדש לה' איכא דאמרי קבר נוגא אסור וסימנך קברי עובדי כוכבים (י)רבי עקיבא איקלע לגינזק אייתו לקמיה ההוא נוגא דהוה דמי לחיפושא חפייה בדיקולא חזא ביה קלפי ושרייה רב אשי איקלע לטמדוריא אייתו לקמיה ההוא נוגא דהוה דמי לצלופחא נקטיה להדי יומא חזא דהוה ביה צימחי ושרייה רב אשי איקלע לההוא אתרא אייתו לקמיה (יא) נוגא דהוי דמי לשפרנונא חפייה במשיכלי חיורי חזא ביה קלפי (יב)ושרייה רבה בר בר חנה איקלע לאקרא דאגמא קריבו ליה צחנתא שמעיה לההוא גברא דהוה קרי ליה באטי אמר מדקא קרי ליה באטי ש"מ דבר טמא אית ביה לא אכל מיניה לצפרא עיין בה אשכח ביה דבר טמא קרי אנפשיה (יג)לא יאונה לצדיק כל און: והקורט של חילתית: מ"ט משום דמפסקי ליה בסכינא אע"ג דאמר מר (יד)נותן טעם לפגם מותר (טו)אגב חורפיה דחילתיתא מחליא ליה שמנוניתא והוה ליה כנותן טעם לשבח ואסור עבדיה דר' לוי הוה קא מזבן חילתיתא כי נח נפשיה דר' לוי אתו לקמיה דרבי יוחנן אמרו ליה מהו למיזבן מיניה אמר להו (טז)עבדו של חבר הרי הוא כחבר רב הונא בר מניומי זבן תכילתא מאנשי דביתיה דרב עמרם חסידא אתא לקמיה דרב יוסף לא הוה בידיה פגע ביה חנן חייטא א"ל יוסף עניא מנא ליה בדידי הוה עובדא דזביני תכילתא מאנשי דביתיה דרבנאה אחוה דר' חייא בר אבא ואתאי לקמיה דרב מתנא לא הוה בידיה אתאי לקמיה דרב יהודה מהגרוניא אמר לי נפלת ליד הכי אמר שמואל (יז)אשת חבר הרי היא כחבר (יח)(תנינא להא) דת"ר אשת חבר הרי היא כחבר עבדו של חבר הרי הוא כחבר (יט)חבר שמת אשתו ובניו ובני ביתו הרי הן בחזקתן עד שיחשדו וכן (כ)חצר שמוכרין בה תכלת הרי (כא)(הן בחזקתן) עד שתיפסל (כב)ת"ר (כג)אשת עם הארץ שנשאת לחבר וכן בתו של עם הארץ שנשאת לחבר וכן עבדו של עם הארץ שנמכר לחבר כולן צריכין לקבל דברי חברות אבל אשת חבר שנשאת לעם הארץ וכן עבדו של חבר שנמכר לעם הארץ אינן צריכין לקבל דברי חברות לכתחלה דברי ר"מ ר' יהודה אומר אף הן צריכין לקבל דברי חברות לכתחלה (כד)וכן היה ר"ש בן אלעזר אומר מעשה באשה אחת שנשאת לחבר והיתה קושרת לו תפילין על ידו נשאת למוכס והיתה קושרת לו קשרי מוכס על ידו אמר רב חביי"ת אסור בחותם אחד חמפ"ג מותר בחותם אחד חלב (כה)בשר יין (כו)תכלת אסורין

(א) חולין קו. ע"ש, (ב) סוכה יח, (ג) [עי' תוס' לעיל לד. ד"ה ר"ש מיקבא לנטפ ועי' היטב מ"ש כשם רש"י תפנית יא: ד"ה מר עוקבא], (ד) [לעיל לו. לח: וסי"ג], (ה) [שבועות ל:], (ו) [כרי"ף והרא"ש ליתא פ"ט הי"ב], (ז) [כטורים ל:], (ח) [י"ל הא מחקתה וכ"ל בכטורים], (ט) [כטורים שם עפ"ה (תוספ' דתמלי פ"ב הי"ב ע"ש)], (י) [כטורים שם ע"ש היטבן], (כ) [ביכסה רש"ש], (ל) [כיס כרש"ש], (מ) [י"ל לחר ד"ה קדש נוגא], (נ) [כדפרי' לקמן].

(א) נמ' לקמיה ההוא טינא דהוה דמי לספרנוגא:

(ב) [לעיל לד:].

(ג) [ע"ש לד:].

(ד) [ע"ש לד:].

(ה) [ע"ש לד:].

(ו) [ע"ש לד:].

(ז) [ע"ש לד:].

(ח) [ע"ש לד:].

(ט) [ע"ש לד:].

(י) [ע"ש לד:].

(יא) [ע"ש לד:].

(יב) [ע"ש לד:].

(יג) [ע"ש לד:].

(יד) [ע"ש לד:].

(טו) [ע"ש לד:].

(טז) [ע"ש לד:].

(יז) [ע"ש לד:].

(יח) [ע"ש לד:].

(יט) [ע"ש לד:].

(כ) [ע"ש לד:].

(כא) [ע"ש לד:].

(כב) [ע"ש לד:].

(כג) [ע"ש לד:].

(כד) [ע"ש לד:].

(כה) [ע"ש לד:].

(כו) [ע"ש לד:].

(כז) [ע"ש לד:].

(כח) [ע"ש לד:].

(כט) [ע"ש לד:].

(ל) [ע"ש לד:].

(לא) [ע"ש לד:].

(לב) [ע"ש לד:].

(לג) [ע"ש לד:].

(לד) [ע"ש לד:].

(לה) [ע"ש לד:].

(לו) [ע"ש לד:].

(לז) [ע"ש לד:].

(לח) [ע"ש לד:].

(לט) [ע"ש לד:].

(מ) [ע"ש לד:].

(מא) [ע"ש לד:].

(מב) [ע"ש לד:].

(מג) [ע"ש לד:].

(מד) [ע"ש לד:].

(מה) [ע"ש לד:].

(מו) [ע"ש לד:].

(מז) [ע"ש לד:].

(מח) [ע"ש לד:].

(מט) [ע"ש לד:].

(נ) [ע"ש לד:].

(נא) [ע"ש לד:].

(נב) [ע"ש לד:].

(נג) [ע"ש לד:].

(נד) [ע"ש לד:].

(נה) [ע"ש לד:].

(נו) [ע"ש לד:].

(נז) [ע"ש לד:].

(נח) [ע"ש לד:].

(נט) [ע"ש לד:].

(ס) [ע"ש לד:].

(סא) [ע"ש לד:].

(סב) [ע"ש לד:].

(סג) [ע"ש לד:].

(סד) [ע"ש לד:].

(סה) [ע"ש לד:].

(סו) [ע"ש לד:].

(סז) [ע"ש לד:].

(סח) [ע"ש לד:].

(סט) [ע"ש לד:].

(ע) [ע"ש לד:].

(עא) [ע"ש לד:].

(עב) [ע"ש לד:].

(עג) [ע"ש לד:].

(עד) [ע"ש לד:].

(עה) [ע"ש לד:].

(עו) [ע"ש לד:].

(עז) [ע"ש לד:].

(עח) [ע"ש לד:].

(עט) [ע"ש לד:].

(פ) [ע"ש לד:].

(פא) [ע"ש לד:].

(פב) [ע"ש לד:].

(פג) [ע"ש לד:].

(פד) [ע"ש לד:].

(פה) [ע"ש לד:].

(פו) [ע"ש לד:].

(פז) [ע"ש לד:].

(פח) [ע"ש לד:].

(פט) [ע"ש לד:].

(צ) [ע"ש לד:].

(צא) [ע"ש לד:].

(צב) [ע"ש לד:].

(צג) [ע"ש לד:].

(צד) [ע"ש לד:].

(צה) [ע"ש לד:].

(צו) [ע"ש לד:].

(צז) [ע"ש לד:].

(צח) [ע"ש לד:].

(צט) [ע"ש לד:].

(ק) [ע"ש לד:].

(קא) [ע"ש לד:].

(קב) [ע"ש לד:].

(קג) [ע"ש לד:].

(קד) [ע"ש לד:].

(קה) [ע"ש לד:].

(קו) [ע"ש לד:].

(קז) [ע"ש לד:].

(קח) [ע"ש לד:].

(קט) [ע"ש לד:].

(ר) [ע"ש לד:].

(רא) [ע"ש לד:].

(רב) [ע"ש לד:].

(רג) [ע"ש לד:].

(רד) [ע"ש לד:].

(רה) [ע"ש לד:].

(רו) [ע"ש לד:].

(רז) [ע"ש לד:].

(רח) [ע"ש לד:].

(רט) [ע"ש לד:].

(ש) [ע"ש לד:].

(שא) [ע"ש לד:].

(שב) [ע"ש לד:].

(שג) [ע"ש לד:].

(שד) [ע"ש לד:].

(שה) [ע"ש לד:].

(שו) [ע"ש לד:].

(שז) [ע"ש לד:].

(שח) [ע"ש לד:].

(שט) [ע"ש לד:].

(ת) [ע"ש לד:].

(תא) [ע"ש לד:].

(תב) [ע"ש לד:].

(תג) [ע"ש לד:].

(תד) [ע"ש לד:].

(תה) [ע"ש לד:].

(תו) [ע"ש לד:].

(תז) [ע"ש לד:].

(תח) [ע"ש לד:].

(ת